

INTERNET TARMOG'IDA AUDIOVIZUAL ASARGA BO'LGAN INTELLEKTUAL HUQUQLARNI HIMOYA QILISH MUAMMOLARI VA ULARNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK

Kakhkhorova Nigora,
LLM student at Tashkent State University of Law
nigorakakhkhorova35@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada, kinomatografik asarlarning bugungi kunda huquqiy taribga solinishi va ularni himoyasini kuchaytirishga qaratilgan choralar. Audiovisual asarlarining turlari va ularning qolganlardan o'xshashlik va farqli jihatlari. Bugungi kundagi audiovisual asarlarda huquqbuzaliklar bilan bog'liq holatlar va ularning sonining oshish sabablari va ularga munosib bo'lishi mumkin bo'lgan yechimlar. Xitoyda Mualliflik huquqining kinomatografiya sohasidagi faoliyatni tartibga solishga qaratilgan yangi huquqiy o'zgartirishlar va NETFLIX ning Xitoy o'rnatgan tartibida blockchayn dasturiy qurilmasida ishlashi.

Kalit so'zlar : Kinomatografiya, audiovisual, prodeyer, ilova, provayder, mualliflik huquqi, tayyorlovchilar, vibenar.

Abstract. In this article, the legalization of cinematographic works today and measures aimed at strengthening their protection. Types of audiovisual works and their similarities and differences from others. Situations related to violations in today's audio-visual works and the reasons for their increasing number and appropriate solutions. New legal changes aimed at regulating activities in the field of copyright in China and the implementation of NETFLIX on the blockchain software device in the manner established by China.

Key words: Cinematography, audiovisual, producer, application, provider, copyright, preparers, viber.

Аннотация. В данной статье легализация кинематографических произведений сегодня и меры, направленные на усиление их защиты. Виды аудиовизуальных произведений и их сходство и отличие от других. Ситуации, связанные с нарушениями в современных аудиовизуальных произведениях, причины их увеличения и пути их решения. Новые правовые изменения, направленные на регулирование деятельности в сфере авторского права в Китае и внедрение NETFLIX на программном устройстве блокчейна в порядке, установленном Китае.

Ключевые слова: кинематография, аудиовизуальное, производитель, приложение, провайдер, авторское право, монтажники, viber.

Zamonaviy axborot texnologiyalari rivojlanishi bilan Internetda intellektual mulk huquqlarini amalga oshirish va himoya qilish muammolari alohida dolzarbdir. Global tarmoqda intellektual mulk huquqlarini buzishning muhim qismi mualliflik huquqining murakkab ob'ekti - audiovisual asarga to'g'ri keladi, bu mualliflik huquqining boshqa ob'ektlaridan uni yaratishda ishtirok etgan shaxslarning sub'ekt tarkibining ham, tuzilishining ham bir xilligi bilan ajralib

turadi. audiovizual asar tarkibiga kiritilgan ob'ektlarning shakli mualliflik huquqi va turdosh huquqlar. Movie Research va Romir tadqiqot kompaniyalari tomonidan o'tkazilgan umummilliy so'rov natijalariga ko'ra, mahalliy Internet foydalanuvchilarining 95% Internetda filmlarni bepul tomosha qilish usullarini afzal ko'rishadi, ular orasida ijtimoiy va torrent tarmoqlari eng ommabop bo'lib qolmoqda.¹

Filmlarning Internetdagi noqonuniy nusxalari mualliflik huquqi egalari kino ijarasidan tushgan daromadning katta qismidan mahrum qiladi. Onlayn kontentni himoya qilishga ixtisoslashgan Webkontrol kompaniyasining hisob-kitoblariga ko'ra, 2013 yilda Runetdagi film qaroqchiligi tufayli mualliflik huquqi egalari 1,3 milliard dollar daromad yo'qotgan². Audiovizual asarlarni aniq yozib olishga bo'lgan talab pasaymoqda, filmlarni tomosha qilish vositasi sifatida Internetdan foydalanish tez sur'atlar bilan o'sib bormoqda. Internetda intellektual mulk huquqlarini himoya qilish masalalari xalqaro tus oldi. Xorijiy mamlakatlar tajribasi onlayn muhitda mualliflik huquqi va turdosh huquqlarni himoya qilish muammolarini hal qilishda kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatib turibdi, bu esa ushbu sohadagi huquqiy munosabatlarni tartibga soluvchi alohida qonun hujjatlarining qabul qilinishida o'z ifodasini topmoqda.

2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili"da belgilangan vazifalarga asoslanib, xalqimiz, avvalo, yoshlar ongiga milliy va umumbashariy qadriyatlarga hurmat, ona Vatanga muhabbat tuyg'ularini singdirishda katta ta'sir kuchiga ega bo'lgan kino san'atining rolini oshirish maqsadida, "To'g'ridan-to'g'ri amal qiluvchi qonunlarda tizimlashtirilishi va unifikatsiya qilinishi lozim bo'lgan qonun hujjatlarini qayta ko'rib chiqish bo'yicha «Yo'l xaritasi»da "Kinematografiya to'g'risida"gi qonun loyihasini ishlab chiqish belgilangan. Shundan so'ng mazkur ishning ijrosi sifatida 2021- yilning 8- aprelida "Kinomatografiya sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish hamda soha vakillarini ijodiy faoliyati uchun munosib sharoit yaratish to'g'risida"gi 5060-sonli Prezident Qarorga binoan sohani rivojlantirish maqsadida ko'plab yangliklar va o'zgarishlar kiritildi. Shuningdek, kino asarlari bilan bog'liq bo'lgan mualliflik huquqi obyektlarini, shu jumladan, kino mahsulotlarining noqonuniy tarqatilishini aniqlash va bartaraf etish, ular bilan ruxsatsiz foydalanishdan ishonchli himoya qilish, qaroqchilikka qarshi kurashishning aniq mexanizmlari mavjud emasligi kino mahsulotlarining asl nusxalarini yuqori darajada noqonuniy aylanmasiga va mamlakatdagi kinokompaniyalar va kinoteatrlarga sezilarli zarar yetkishi bilan bog'liq holatlarni sodir etmaslik choralari ko'rilmoqda.

¹ ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ И ЗАЩИТЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ПРАВ НА АУДИОВИЗУАЛЬНЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ - Стреглю Валентина Ефимовна- Москва – 2018- стр-25

² LEGAL PROTECTION FOR CREATORS OF CINEMATOGRAPHIC WORKS AGAINST COPYRIGHT INFRINGEMENT THROUGH STREAMING AND FREE DOWNLOAD DITES - Pujiyono, Universitas Sebelas Maret Sufmi Dasco Ahmad, Universitas Islam Bandung - Volume 22, Issue 3, 2019 - page 3-4

Mualliflik huquqi to'g'risidagi qonun audiovizual asarlarni "proyektorlar, tomoshabinlar yoki elektron jihozlar kabi mashinalar yoki qurilmalar, agar mavjud bo'lsa, qat'i nazar, hamrohlik qiluvchi tovushlar bilan birga ko'rsatish uchun mo'ljallangan bir-biriga bog'liq tasvirlar seriyasidan iborat" deb ta'riflaydi. Audiovizual asarlarning turlariga quyidagilar kiradi:

- Harakatli Rasmlar.
- Arkada o'yinlari va video o'yinlar.
- Karaoke namoyishlari.
- Mobil telefonlar va planshetlar uchun mo'ljallangan ilovalar.
- Banner reklamalari.
- Vebinarlar.
- Slayd taqdimotlar.
- Audiovizual komponentga ega multimedia to'plamlari.
- Virtual haqiqat muhitlari.

Audiovizual asarning "soundtrack"i va "ovozli yozuv" o'rtasida qonuniy farq mavjud. Ovozli yozuvning qonuniy ta'rifida ushbu toifaga "kinofilm yoki boshqa audiovizual asar bilan birga keladigan tovushlar" kirmasligi alohida ta'kidlangan. Audiovizual asarlar ko'pincha tasviriy san'at asarlarini, ya'ni tasviriy va grafik tasvirlarni o'z ichiga oladi.³

Audiovizual asarlarning tasviriy san'at asarlaridan farqi shundaki audiovizual asardagi tasvirlar:

- (i) ketma-ket bo'lishi;
- (ii) o'zaro bog'liq bo'lishi;

³ Third edition of USA copyright office compendium – audiovisual work – 2022 .
<https://www.dekuzu.com/en/2020/09/audiovisual-work.html>

(iii) mashina yoki qurilma yordamida namoyish etilishi kerak. Tasviriy san'at asarlarida bunday talablar yo'q. Audiovizual asarlar matnni o'z ichiga olishi mumkin va faqat matndan iborat ekran tasviri audiovizual asar ichida "tasvir" bo'lishi mumkin. Adabiy asarning qonun bilan belgilangan ta'rifida bu toifaga audiovizual asarlar kirmasligi alohida qayd etilgan. Shunday qilib, planshet yoki karaoke mashinasi kabi qurilma ekranida paydo bo'ladigan kitob, jurnal, jurnal yoki boshqa adabiy asar matni kabi uzluksiz matn audiovizual ish hisoblanmaydi.

Audiovizual asar mualliflik huquqiga ega bo'lishi uchun yetarli miqdorda original va ijodiy inson muallifligini o'z ichiga olishi kerak. Asarni ro'yxatga olish mumkinmi yoki yo'qligini aniqlashda vizual material, eshitish materiali va umuman ishning oqimi baholanadi.

Audiovizual asar mualliflik huquqi bilan himoyalaniishi uchun ushbu asar muallifidan kelib chiqishi kerak. Boshqa manbadan ko'chirilgan audiovizual asar mualliflik huquqiga ega emas. Audiovizual asar o'zaro bog'liq tasvirlar seriyasi ko'rinishida yetarli miqdordagi ijodiy ifodani o'z ichiga olishi kerak.

Audiovizual asar ijodiy inson muallifligini o'z ichiga olishi kerak. Sof mexanik jarayon orqali yaratilgan yoki faqat oldindan mavjud dasturiy ta'minot orqali yaratilgan audiovizual asar mualliflik huquqiga ega emas.

Internetda audiovizual asarlarga nisbatan intellektual mulk huquqlarini himoya qilish .

Mualliflik huquqi - intellektual mulkni himoya qilish qamrovi eng keng tarqalgan shakli. Mualliflik huquqini himoya qilishga doir obyektlar ro'yxatiga kiritilgan asarlar "Mualliflik huquqi vaturdosh huquqlar to'g'risida"gi qonunda to'la ko'rsatib o'tilgan va shu obyektlardan biri kinematografik asarlardir. Kinematografiya ishi harakatlanuvchi tasvirlar (harakatlanuvchi tasvirlar) ko'rinishidagi ijoddir. "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi qonunga muvofiq bu kabi asarlarga nisbata qaroqchilik qilish qonunan mualliflik huquqini buzilishi bo'lib huquqbuzalik sanaladi. Mualliflik huquqining buzilishi hozirda texnologiyaning rivojlanishi natijasida kuchaygan.

Dastlab kinematografiya qaroqchiligi DVD formati endi fayl almashish uchun internet va veb-saytdan foydalangan holda almashtirildi. Bugungi kunda filmlar dunyosizdan bahramand bo'lish uchun turli qonuniy faoliyatda ishlovchi ilovlar mavjud. Netflix, iflix, HOOQ, Genflix, Catchplay Video, Amazon kabi qonuniy ravishda filmlarini taqdim etish orqali xizmat ko'rsatadi. Bu ilovalardan farqli ravishda ba'zi internet saytlarida filmlar taqdim etilaveradi va bu mualliflarning hech qanday ruxsatisiz amalga oshiriladi. Jamiyatdagi fuqarolar bu vweb sahifalardagi tekin filmlarni ko'rishga ko'proq moyil bo'lishadi pulli kinoteart yoki qimmatbaho ilovalarga pul sarflab xizmatlardan foydalangandan ko'ra. Mualliflik huquqining buzilishiga barham berish bo'yicha jamoatchilik o'rgatishlari kerak. So'rovnomalardan ayon bo'lishicha, ba'zi odamlarga bepul saytlar orqali yangi

qo'yilgan filmlarni aslida qaroqchlik mahsuli ekanini bilishmasligi isbotlangan.⁴ Hozirgi film qaroqchiligi avvalgiga qaraganda ancha sifatliroq, ya'ni odatda avval kinoteatrlarda namoyish etilayotgan filmni yashirin kamera orqali yozib olingan bo'lsa endi provayderlar orqali ularni bepul yuklab olishga harakatlar ko'p kuzatilmoqda.

Turli davlatlarda bunga nisbatan turli qarashlar va usullar ishlab chiqilish orqali mualliflik huquqlarini muhofaza qilish choralari ko'rilmogda. Misol uchun, 2021-yil 1-iyundan kuchga kirgan yangi tahrirdagi Mualliflik huquqi to'g'risidagi qonun keng ko'lamlı mavzularni qamrab olgab bo'lib, ijtimoiy tarmoqlardagi mualliflik huquqi uning asosiy bog'ini hisoblanadi. Filmlarni ba'zi guruhlarga bo'lgan va ularni himoya qilish buyicha yangi usul yaratdi. "Mualliflik huquqi to'g'risida" gi qonunning asl nusxasida ko'rsatilganidek, filmlar va filmlar yaratishga o'xshash tarzda yaratilgan asarlar" endi audiovizual asarlarning barcha shakllarini qamrab ololmaydi.

- Agar qonun "filmlar va kinoga o'xshash asarlar" dan boshqa ijodiy yutuqlarni "kino suratga olish uslubiga o'xshash tarzda yaratish" ni talab qilishda davom etsa, ayrim asarlarni huquqiy himoya qilishni qiyinlashtirardi.

- Texnik darajadan ko'p audiovizual asarlarni ishlab chiqarishda an'anaviy "otishma" usullari endi qo'llanilmaydi. Misol uchun, ba'zi animatsion videolarni to'g'ridan-to'g'ri kompyuterda yaratish mumkin. Agar biz asarlarni "kino suratga olish uslubiga o'xshash tarzda yaratish" degan talabdan kelib chiqib belgilashda davom etsak, huquqiy himoyada bo'shliq paydo bo'lardi.

- "Filmlar va kinoga o'xshash asarlar" tasnifidan foydalanishni davom ettirish jonli efir, onlayn o'yin tasvirlari va boshqa tegishli video va tasvirlarning xarakterini aniqlashda qiyinchiliklarga olib keladi. Musiqiy favvoralar, yorug'lik shoulari va feyerverklar kabi badiiy dizaynning ba'zi natijalari mualliflik huquqi to'g'risidagi qonunga muvofiq asarlarni himoya qilishga kiritilishi mumkin emas. Internet, raqamli texnologiyalar va nomoddiy ommaviy axborot vositalarining shakllari va vositalari yordamida yaratilgan audiovizual mahsulotlarning ayrim yangi turlarini ham "filmlar va kinoga o'xshash asarlar" ni himoya qilishning dastlabki doirasiga kiritish qiyin.

- Audiovizual asarlar turlarini tartibga solish mualliflik huquqini himoya qilish doirasiga yanada ijodiy "yutuqlar" olib keladi. Shu ma'noda "filmlar va kinoga o'xshash asarlar" tasnifi asosida videospektakl sohasida "pan-asarlar" shakllanadi. Bu yangi mualliflik huquqi qonunini qo'llashdagi muammolardan biridir.

Mualliflik huquqi to'g'risidagi qonunda qayta ko'rib chiqilishidan oldin ko'zda tutilgan "filmlar va kinoga o'xshash asarlar" asarlarning o'ziga xosligi uchun yuqori talablarni belgilaydi. Masalan, filmlar va kinoga o'xshash asarlarning ssenariysi, jumladan, syujet, qahramonlar o'rtasidagi munosabatlar, musiqa, qo'shiqlar,

---

⁴ LEGAL PROTECTION FOR CREATORS OF CINEMATOGRAPHIC WORKS AGAINST COPYRIGHT INFRINGEMENT THROUGH STREAMING AND FREE DOWNLOAD SITES - Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues Volume 22, Issue 3, 2019 – page 3

spektakllar va boshqalar bo'lishi kerak. Ular odatda ijodiy jamoa tomonidan rejissyor bilan birgalikda yakunlanadi. Shuning uchun bunday asarlarning aslligini baholash mezonlari nisbatan aniq. Huquq buzilgan taqdirda himoya qilish ham nisbatan oson.⁵

Xitoyda kinolarni taqdim etish bilan shug'ullanuvchi xitoy NETFIX ilovasini blocheyn dasturiga joylash maqsadida ya'ni agar bu dastur qo'llaniladiga bo'lsa qarorchilik va kontarafakt kino savdosiga chek quyiladi. Hozirgacha kelib chiqqan NFT mualliflik huquqi bo'yicha nizolar uchta asosiy ish turi mavjud:

- bevosita plagiat,
- ikkilamchi yaratish
- haddan tashqari litsenziyalangan foydalanish.

Birinchi, to'g'ridan-to'g'ri plagiat odatda taniqli qahramonlar, rasmlar, multfilmlar va boshqa tasvirlar va ularni yuqoriga ulanishni tarqatish uchun NFT-ga joylashtirish, ba'zi hollarda, bir nechta turli xillarni bir-biriga qo'shish va birlashtirishni o'z ichiga oladi mualliflik huquqi ob'ektlari yoki muqobil ravishda ikki o'lchovli kvartirani texnologik qayta ishlash uch o'lchovli versiyada ishlash. To'g'ridan-to'g'ri plagiat eng oddiy hisoblanadi mualliflik huquqini buzish shakli. Dunyoda birinchi bo'lib hukm qilingan va yakunlangan NFT asarlarining mualliflik huquqini buzish ishi Shenzhen Golden Idea ishi edi.⁶ Buni oldini olish maqdasida faqatgina Xitoyda hozirda aynan xitoy NTFga blocheyn dasturi yuklangan va tomoshabinlar filmlarni ko'rishlari uchun to'lov amalga oshirishlari lozim va hech qanday hakkerlar tomonidan filmni yuklash imkoniyati, dasturni buzish imkoni yo'q. Ammo boshqa mamlakatlarda bu soha hali qonunlarda ham, dasturiy texnikalar yordamida ham tartibga solinmaganligicha qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, kinematografiya qaroqchiligi xizmati endi provayderi yordamida amalga oshirilmoqda va huquqbuzarlar asarlarni veb-sayt va bepul yuklab olish orqali o'z faoliyatini yuritishmoqda. Bu holatda ularning mijozlarining ko'pligi hayratlanarli holat. Demak xulosalash kerakki hali jamiyatning o'zi ham huquqbuzarlarning ishlarini qabul qilishayotganidan behabarlar. Buni oldini olish maqsadida nortamativ huquqiy hujjatlarga o'zgartirishlar va qoshimchlar kiritish, Mualliflik huquqi to'g'risidagi qonun, Huquqiy, axloqiy va tartibga solish masalalari to'lava aniq holatlarda qonunlarda bayon etilishi lozim. Ammo ko'pchilik qaroqchilik/o'g'irlash sodir bo'lganda buni qaysi huquqning buzulganligini bilmaydi va shuning uchun bu holat jinoyat sodir etmaslik deb baholanadi. Uning yaratuvchisi nuqtai nazaridan, o'z ishini himoya qilish uchun hali ham hech qanday xabardorlik mavjud emas aynan internet tarmoqlarida.

Himoyani yaxshilash uchun quyidagi amallarni bajarish tavsiya etiladi.

1. Mualliflik huquqini yaxshilash yanada takomillashtirilishi kerak. Bilimlarni jamiyat bilan bo'lishish, bu qaroqchilik kontenti, shuningdek, uning yaratuvchisini biluvchi mualliflik huquqi xabardorlik darajasini oshirish.

⁵ Regulating audiovisual works under revised Copyright Law – China business law journal
<https://law.asia/regulating-audiovisual-works-revised-copyright-law-2/>

⁶ COPYRIGHT OF NFT WORKS IN CHINA: INFRINGEMENT, LIABILITY, AND REMEDIES - March 2023 – page 10

2. Internet, intellektual mulk va huquqbuzarlik bilan bog'liq qoidalar yanada kuchayishi kerak.

3. Yangi dasturlar va xavfsizlik choralarni o'rnatish orqali hakkerlar hujumini qaytarish va ularni yuklab olishga yo'l quymaslik. Malakali kadrlarni bu sohada tayyorlab ularni kinomatografik asarlarni himoya qilish ishlari bilan band qilish.

Adabiyotlar

1. ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ И ЗАЩИТЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ПРАВ НА АУДИОВИЗУАЛЬНЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ - Стреглю Валентина Ефимовна- Москва – 2018- стр-25
2. Yusupov, Sardor. "Psychological Issues in Robotic systems and Advanced Computer Legal Regulation." *Journal of Intellectual Property and Human Rights* 1.8 (2022): 17-22.
<http://journals.academiczone.net/index.php/jiphr/article/view/198/156>
3. LEGAL PROTECTION FOR CREATORS OF CINEMATOGRAPHIC WORKS AGAINST COPYRIGHT INFRINGEMENT THROUGH STREAMING AND FREE DOWNLOAD SITES - Pujiyono, Universitas Sebelas Maret Sufmi Dasco Ahmad, Universitas Islam Bandung - Volume 22, Issue 3, 2019 - page 3-4
4. Third edition of USA copyright office compendium – audiovisual work – 2022 . <https://www.dekuzu.com/en/2020/09/audiovisual-work.html>.
5. Rustambekov, Islambek, and Mokhinur Bakhranova. "Legal Concept and Essence of International Arbitration." URL: <https://www.ijsshr.in/v5i1/Doc/18.pdf>: 122-129. <https://www.ijsshr.in/v5i1/Doc/18.pdf>
6. LEGAL PROTECTION FOR CREATORS OF CINEMATOGRAPHIC WORKS AGAINST COPYRIGHT INFRINGEMENT THROUGH STREAMING AND FREE DOWNLOAD SITES - Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues Volume 22, Issue 3, 2019 – page 3.
7. Bahramova, Mohinur Bahramovna. "Nizolarni onlayn hal qilish (ODR) va uning xalqaro yurisdiksiyasi." *Интернаука* 35-2 (2021): 43-44.
https://www.elibrary.ru/ip_restricted.asp?rpage=https%3A%2F%2Fwww%2Eelibrary%2Eru%2Fitem%2Easp%3Fid%3D46653440
8. Regulating audiovisual works under revised Copyright Law – China business law journal <https://law.asia/regulating-audiovisual-works-revised-copyright-law-2/>
9. Yusupov, Sardor. "ROBOTOTEXNIKA VA SUN'IY INTELLEKTNI HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI." *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences* 2.4 (2022): 120-124.
<http://ijpsss.iscience.uz/index.php/ijpsss/article/view/328>
10. COPYRIGHT OF NFT WORKS IN CHINA: INFRINGEMENT, LIABILITY, AND REMEDIES - March 2023 – page 10